

C.N.S.A.S.
DIRECȚIA ARHIVĂ CENTRALĂ

MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
Direcția Regională Cluj

73
[Handwritten marks]

13 ian. 1961

SE APROBA:

ȘEFUL DIR. REGIONALE

Colonel

[Handwritten signature]
[Stamp]

R E F E R A T

Av. Iuroș
acum este judecat
și audierea
este egală cu cea
de la început - nu se include
[Handwritten initials]

- Privind rezultatul cercetărilor efectuate în problema areștatului SCHULLER EUGEN și a altor elemente naționaliste și șovine.

La data de 20 iunie 1960, organele noastre au reținut spre cercetări pe numitul SCHULLER EUGEN, fost profesor la Școala medie mixtă din orașul Bistrița.

Sus-numitul a fost reținut întrucât din materialul informativ pe care îl posedă Serviciul Regional R.A.1. Bistrița, iar ulterior și din audierile efectuate de noi, rezulta că desfășoară activitate cu caracter dușmănos regiunii.

Ancheta efectuată în această cauză, a confirmat pe deplin materialele inițiale, stabilindu-se în mod concret următoarele:

- în perioada evenimentelor contrarevoluționare din Ungaria și-a manifestat în public simpatia față de contrarevoluționari și dezacordul față de intervenția trupelor sovietice în înăbușirea contrarevoluției;

- în mod instigator și în public a afirmat că guvernul țării noastre nu este independent în acțiunile sale, ci depinde de cel al Uniunii Sovietice, calificându-

totodată pe conducătorii statului nostru drept "marionete

A reînviat teza reacționară cu privire la problema națională care chipurile nu ar putea fi rezolvată pînă cînd Ardealul nu i se va acorda "independență";

Folosind diferite lipsuri materiale existente în cadrul școlii, instigă în mod deschis împotriva regimului, care după spusele sale era vinovat de toate acestea;

A calificat drept "rênegați" și "vînzători de neam" pe accii profesori ce studiau cărți de specialitate în limba romînă, sau se căsătoriseră cu persoane de naționalitate romînă;

În cursul anului școlar 1959/60 a interzis elevilor într-o dimineață să cînte în clasă imnul de stat R.P.R.;

A păstrat în locuința sa diferite materiale cu caracter reacționar fascist și hortyst.

Datorită activității desfășurate, SCHULLER EUGEN, a fost condamnat de către Tribunalul Militar Cluj la 7 ani închisoare corecțională, sentință rămasă definitivă și prin judecarea recursului.

Menționăm faptul că în procesul documentării activității desfășurate, de SCHULLER EUGEN, au mai rezultat și alte fapte cu caracter reacționar comise de unele persoane ce avuseseră contingență cu SCHULLER EUGEN, însă acestea fiind de mai mică importanță și neprezentînd un pericol social deosebit, precum și datorită faptului că am considerat că reținîm persoana cea mai influentă din acest grup - respectiv SCHULLER EUGEN - restul elementelor vor înceta activitatea lor, iar prin ei - urmînd să-i folosim ca martori - îl vom putea demasca în mod complet pe arestat, am propus ca restul elementelor în cazul că nu vor mai rezulta și alte fapte, să fie demascate după proces, într-o sedință publică a cadrelor didactice din orașul Bistrița.

Propunerea noastră, a fost aprobată de conducerea profesională, care a ordonat, ca în plus, să se caute materiale dacă există și doar în acest caz să se procedeze la demascare și pentru cîte un profesor din cadrul secției romîne și germane ale școlii.

În ancheta efectuată cu SCHULLER EUGEN cea mai mare atenție s-a acordat cînt de cele mai sus arătate, continuînd a stabili și

~~activitatea dușmănoasă desfășurată de alte elemente.~~
Stabilirea activității dușmănoase desfășurate de aceste elemente s-a încercat a se face de către organele noastre și prin audierea diferitor persoane.

Din întreaga anchetă efectuată în această problemă, precum și din studierea tuturor materialelor pe care le deținem în această cauză,

CONSTATĂRI URMIATOARE :

1.- SCHOPP FRANCISC, în prezent profesor la o școală medie din orașul Baia Mare.

Din declarația arestatului SCHULLER EUGEN, rezultă că în toamna anului 1956, în timpul evenimentelor contrarevoluționare din Ungaria, SCHOPP FRANCISC a fost întrebat de către unii elevi ai școlii medii mixte din Bistrița, cum va fi rezolvată în mod definitiv problema națională în țara noastră. SCHOPP FRANCISC în loc să explice elevilor rezolvarea acestei probleme în mod marxist, a început să debiteze în fața lor teoria reacționară, că această problemă nu va putea fi rezolvată până când Ardealul nu i se va acorda independență, educând în acest fel copii în spirit reacționar și naționalist.

Declarația arestatului SCHULLER EUGEN a fost întărită și verificată și prin audierea martorilor SCHULLER IOLANDA.

Pentru o mai bună verificare avînd în vedere faptul că cei doi martori erau soț și soție, am trecut și la audierea profesorului NAGY CAROL, care nu confirmă declarațiile primilor și arată că dimpotrivă, la o întrebare pusă în mod reacționar de către unii elevi, în sensul că de ce Ardealul nu aparține Ungariei, deoarece majoritatea populației de aici este maghiară, SCHOPP FRANCISC a arătat că dimpotrivă majoritatea populației este română și din această cauză el aparține României.

Martorul NAGY CAROL în declarația sa relatează faptul că SCHOPP FRANCISC în cursul lunii ianuarie 1956, cînd în Bistrița s-a pus problema unificării școlilor de diferite naționalități într-o școală medie mixtă, acesta s-a opus și i-a cerut împreună cu SCHULLER EUGEN să redacteze

o cerere prin care să ceară pentru populația maghiară din Bistrița crearea unei școli separate care să fie un "centru cultural al populației maghiare" din oraș.

Din unele materiale informative existente la dosar rezultă că SCHOPP FRANCISC, în această problemă a adoptat într-adevăr o poziție reacționară și naționalistă.

2.- NAGY CAROL, profesor de educație fizică la școala medie mixtă din Bistrița.

Din declarația condamnatului SCHULLER EUGEN rezultă că în toamna anului 1958, a fost convocat de către NAGY CAROL, pe atunci director la Școala Nr.1. din Bistrița, la o sesiune la care participau și părinții elevilor, unde urma să se discute problema unificării școlilor din Bistrița.

Cu această ocazie, un cetățean cu numele de FARKAS a cerut, opunându-se unificării ca populația maghiară să aibă o școală separată.

NAGY CAROL - declară SCHULLER EUGEN a instigat pe cei prezenți să redacteze o cerere prin care să pretindă ca deocamdată situația școlilor maghiare, să rămână neschimbată respectiv să nu se unifice cu cele ale altor naționalități, iar ulterior printr-o nouă cerere să pretindă unificarea lor într-o singură școală cu limba de predare maghiară.

Declarația lui SCHULLER EUGEN a fost confirmată și de către soția acestuia, SCHULLER IOLANDA.

Nu au confirmat însă relatările celor doi martori GONCZI FRANCISC și FARKAS GHEORGHE, deși au fost indicați de către SCHULLER EUGEN și IOLANDA că cunosc și ei aceste probleme.

SCHULLER EUGEN în continuarea declarației sale relatează că în cursul anului 1957 cu ocazia unei petreceri la care a participat și NAGY CAROL, acesta în prezența sa și a numiților SCHULLER IOLANDA, VERES MARIA, COZMA FRANCISC, IOVACS ZOLTAN și alții, a cântat imnul secuiesc, iar ulterior a numit-o pe soția sa, ce era de naționalitate română "valahă puturoasă".

Martora SCHULLER IOLANDA ce a fost și ea audiată în această problemă, confirmă pe deplin și în întregime relatările soțului ei.

~~CG~~ ~~B~~

Declarațiile celor doi au mai fost confirmate parțial și de către martorul KOZMA FRANCISC ce a fost audiat în această problemă, care arată că el personal nu l-a cumpărat pe NAGY CAROL cîntînd înnul secuiesc sau adresîndu-i-se soției sale cu cuvintele de "valahă puturoasă", dar a aflat despre comiterea acestor fapte de la numita VERES MURIA, audiată fiind această persoană precum și martorul FOVACS IOSEF, ce au fost indicați de soții SCHULLER, că cunosc faptele mai sus relatate, aceștia nu recunosc ca numitul NAGY CAROL să fi avut într-adevăr asemenea manifestări.

SCHULLER EUGEN mai declară că NAGY CAROL în cursul anului 1959, auzind că martorul și-a cumpărat un ceas de mîină marca "Fobeda", a afirmat că această fabrică a fost "luată de sovietici de la Germani, însă acum au stricat-o și ceasurile nu mai sînt atît de bune ca cele Germane". Afirmatia nu a putut fi verificată întrucît SCHULLER EUGEN nu a indicat persoane care să fi asistat la această discuție.

Martora SCHULLER IOLANDA declară în legătură cu NAGY CAROL că acesta are o atitudine cîsnopolită și disprețuiesc te produsele fabricate în U.R.S.S.

De asemeni mai declară că acesta în cursul lunii octombrie 1960, nu a cîntat cu elevii la prima oră de curs, înnul de stat, R.I.R. așa cum prevedeau instrucțiunile.

De menționat este faptul că martorii care arată toate aceste fapte împotriva numitului NAGY CAROL sînt soții SCHULLER, împotriva cărora acesta a depus ca martor al acușării și deci se poate presupune că au fost date din dușmănic.

NAGY CAROL provine dintr-o familie de muncitori. Fînă la unificarea școlilor din Bistrița, a funcționat ca director la Școala maghiară Nr.1. Are un frate activist de partid și o soră directoare-adjunct la Școala Medie mixtă din Bistrița. Este deputat în Sfatul popular orășenesc.

3.- HORVATH PAUL, profesor la Școala Medie mixtă din Bistrița, candidat P.M.R. și secretarul organizației de bază U.T.M.

Martorul SCHULLER EUGEN relatează că HORVATH PAUL în cursul anului 1958 a adoptat o poziție naționalistă în problema unificării școlilor afirmînd într-o sedință ce a avut loc la Comitetul orășenesc de partid, că populația

~~SECRET~~
66

maghiară datorită numărului ei mare ar putea avea o școală separată cu limba de predare maghiară.

Și martora SCHULLER IOLANDA ce a fost audiată în această problemă confirmă arătarea numelui SCHULLER EUGEN. În plus aceasta mai declară că HORVATH PAUL în cursul anului școlar 1958/1959, atunci când echipa de handbal a Școlii Medii mixte din Bistrița, formată exclusiv din elevi de naționalitate română, a jucat un meci cu o echipă formată din elevi de naționalitate maghiară din Aiud, a organizat galerie pentru încurajarea acesteia. Faptul a fost calificat de unii profesori drept o manifestare naționalistă. HORVATH PAUL și-a motivat gestul prin aceea că și el a fost absolventul Școlii maghiare din Aiud.

Martora SCHULLER IOLANDA mai declară că HORVATH PAUL în cursul anului școlar 1958/1959 a recitat în fața elevilor în timpul orelor de curs poezia interzisă intitulată "A GOLYAI" scrisă de TOMPA MIHAI. Faptul că HORVATH PAUL a recitat această poezie este dovedit în declarația fostei eleve MAIMR EVA, însă poezia nu are un caracter reacționar, și ea a fost recitată elevilor în cadrul orei de literatură maghiară.

Menționăm că HORVATH PAUL a depus ca martor al acuzații împotriva numelui SCHULLER EUGEN și a fost chiar unul din cei mai combativi martori, demascându-l în întregime pe invinuit.

4.- SZILAGY ZOLTAN, profesor de istorie la școala medie mixtă - Bistrița.

Martorul CASIAN IOAN, audiat fiind în legătură cu activitatea desfășurată de SZILAGY ZOLTAN, declară că în cursul anului școlar 1958/1959, martorul a scris în sala profesorală, pe o tablă, un anunț, în limba română ce se referea la cursurile populare de limba rusă. La câteva ore, după aceasta textul scris în limba română era șters și în locul lui, același anunț era scris în limba maghiară.

CASIAN IOAN, întrebându-l pe SZILAGY ZOLTAN ce scrie pe tablă în limba maghiară, acesta în loc să-i traducă textul, i-a răspuns să învețe limba maghiară și atunci va ști.

Menționăm că textul scris în limba română

nu fusese sters și înlocuit de către SZILAGY ZOLTAN, ci de către profesorul ROTARU DUMITRU.

Faptele de mai sus sînt relatate și de către martorii SCHULLER EUGEN și SCHULLER IOLANDA, ce au fost audiați în această problemă.

Martorul LEHOCZ ARCADIE referitor la SZILAGY ZOLTAN declară că în cursul anului 1959, acesta văzîndu-l că studiază și cumpără cărți de specialitate în limba romîna a rămas contrariat și făcîndu-l "renegat", i-a spus că asemenea cărți se pot cumpăra în limba maghiară din Ungaria.

De asemenea SZILAGY ZOLTAN a afirmat că unii maghiari se reneagă căsătorindu-se cu persoane de naționalitate romîna.

Afirmațiile martorului LEHOCZ ARCADIE, nu au putut fi verificate și prin declarațiile altor martori.

5.- FEKETE ZSOLD, profesor.

Din declarația martorului SCHULLER EUGEN, rezultă că FEKETE ZSOLD în cursul anului 1959 în timp ce elevii școlii medii mixte din Bistrița jucau un meci de handbal cu o echipă din Aiud, pe considerentul că ea era formată din elevi de naționalitate maghiară, ar fi încurajat-o.

Alte materiale în legătură cu FEKETE ZSOLD nu au putut fi adunate prin toate audierile efectuate.

Faptul mai sus arătat este relatat și de martorul ROTARU DUMITRU în declarația ce i s-a luat cu ocazia audierii sale.

6.- HORVATH PIROSKA, profesoară.

Din declarația martorei NACY IOLAND rezultă că în cursul anului școlar 1959/1960, cerîndu-i caietul de dirigiență numitei HORVATH PIROSKA, ar fi văzut pe o foaie notate sub titlul de "buni maghiari", diferite nume ale unor profesori, iar sub titlul de "raii maghiari" numele altora.

Faptul de mai sus este declarat și de numita SCHULLER IOLANDA, care arată că a aflat și ea cele de mai sus din spusele numitului NACY CAROL, fratele martorei NACY IOLAND.

Alte probleme ce să prezinte interes pentru organele noastre nu s-au putut stabili în sarcina numitei HORVÁTH PIROSKA.

x

x

x

În cadrul ultimelor anchete efectuate pe teren, am mai stabilit unele manifestări dușmănoase avute și de alți profesori din cadrul școlii medii mixte din Bistrița, profesori ce funcționează în cadrul secției române și germane, după cum urmează:

1.- TITIENE LEON, profesor, membru P.M.R.

Martorul CASIAN IOAN în interogatoriul ce i s-a luat relatează faptul că în cursul anului 1958, într-o discuție avută cu profesorul TITIENE LEON, membru P.M.R., acesta printre altele a început să discute despre salarii și salarizare. Referitor la această problemă TITIENE LEON a afirmat că azi în regimul nostru, salariul real al unui profesor este mult mai mic decât al unui profesor ce funcționa în regimurile trecute.

Această afirmație cu caracter general arată martorul - TITIENE LEON a încercat să o concretizeze arătând faptul că în trecut, un profesor ce era membru într-o comisie de bacalaureat, primea un salariu pentru această treabă, din care putea să-și cumpere câteva costume de haine, pe când azi pentru aceeași treabă primește o retribuție din care nu se poate cumpăra nici măcar un costum de haine:

2.- BEKES CLEOPATRA, profesoară de limba rusă, fugită din Basarabia de regimul sovietic.

Martorul CASIAN IOAN declară că în discuțiile purtate cu BEKES CLEOPATRA, instigă împotriva regimului existent în țara noastră și Uniunea Sovietică. Lansează o serie de zvonuri calomnioase referitoare la modul de viață existent în U.R.S.S. și la soarta românilor basarabeni aflați acolo.

De asemenea în discuții face o serie de glume cu caracter reacționar, referitoare la regimul existent la noi în țară și afirmă în mod permanent în scopuri insti-

Handwritten marks: A large signature or initials, possibly "C.N.S.A.S.", and a circled number "69".

gatoare că "Basarabia ne-a fost luată pe nedrept de către Ruși".

3.- GRAIEFF HILDEGARO, profesoară de matematică la secția germană a Școlii medii mixte din Bistrița.

Martorul CASIMIR IOAN relatează că în cursul anului 1958-1959, fiind conducătorul cercului popular de studierea limbii ruse, a invitat-o și pe numita GRAIEFF HILDEGARO să frecventeze aceste cursuri.

Față de această invitație pe care a refuzat-o, GRAIEFF HILDEGARO, a răspuns că ei nu-i folosește cu nimic aceste cursuri, că pe ea nu o interesează această limbă și că nu o interesează nici materialele de specialitate ce se traduc în diferite reviste sovietice.

De asemenea cu ocazia stabilirii burselor ce urmau a fi acordate elevilor pentru cursul anului școlar 1960/1961, la afirmația directorului HAJA VASILE, că acei elevi care deși au note bune, dar au părinți ce au făcut parte din organizații fasciste sau sînt fugiți în Germania, nu pot primi burse, GRAIEFF HILDEGARO în mod provocator a cerut să i se arate hotărîri și instrucțiuni scrise în acest sens, creînd astfel o atmosferă neprincipială în jurul acestei probleme.

Menționăm faptul că numita GRAIEFF HILDEGARO este cunoscută și din unele materiale informative ca fiind naționalistă, și reacționară.

C O N C L U Z I I :

Avînd în vedere că asupra numiților:

1.- SCHOPP FRANCISC, posedăm materiale insuficiente în vederea reținerii, dar din care rezultă unele manifestări cu caracter naționalist, sus-numitul fiind în prezent în orașul Baia Mare.

2.- NAGY CAROL și HORVATH PAUL, materialele obținute și cele mai elocvente au fost obținute de la soții SCHULLER, împotriva cărora ambii au depus ca martori ai acuzației, demascînd activitatea cusmănoasă desăvîrșită de SCHULLER EUGEN și deci se poate presupune că între ei există în baza acestui fapt, relații de dușmănie, afirmație pe care ne-o întemeiem și pe faptul că prin audierile efectuate în legătură

cu aceste două persoane, nu s-au verificat decât parțial declarațiile soților SCHULLER.

NAGY CAROL provine dintr-o familie de muncitori, are un frate activist de partid, iar el este deputat în Sfatul popular.

HORVATH PAUL, a funcționat în cadrul Arhivelor Statului Turda, în prezent este candidat P.M.R. și secretarul organizației de bază U.T.M. pe școală.

3.- SZILAGY ZOLTAN, FEKETE ZSOLD și HORVATH PIROSCA materialele sînt de mică importanță, ele neputînd constitui nici măcar un temel în vederea demascării lor publice.

4.- TITIENE LEON, materialele obținute sînt insuficiente reținerii sale, iar sus-numitul este membru P.M.R.

5.- BEKES CLEOPATRA, posedăm o singură declarație din care rezultă că este un element dușmănos regimului nostru.

6.- GRAIEFF HILDEGARD, materialele obținute denotă că desfășoară activitate dușmănoasă, dar materialele sînt insuficiente reținerii.

Considerăm că o sedință de demascare a acestor elemente nu și-ar atinge scopul, întrucît elementele ce au vrut să învețe ceva, în legătură cu felul în care trebuie să se comporte față de orînduirea democrat-populară, au putut-o face în urma procesului SCHULLER EUGEN, profesor la acel liceu

P R O P U N E M :

1/ Materialele posedate în legătură cu SCHOPP FRANCISC, să fie trimise Regiunii M.A.I. Maramureș.

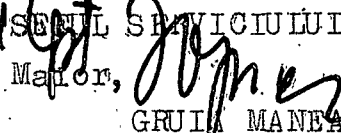
2/ Numitul TITIENE LEON, să fie semnalat Comitetului Raional P.M.R. Bistrița.

3/ Impotriva numiților BEKES CLEOPATRA și GRAIEFF HILDEGARD, Serviciul Raional M.A.I. Bistrița, să deschidă acțiuni prin care să verifice materialele existente.

ANCHETA TOR PENAL PRIM

Cpt.
POP VIRGIL

DE ACORD:

MAJOR,
GRUPA MANEA